A BISL REKHILES :

Hayyim Goldberg

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

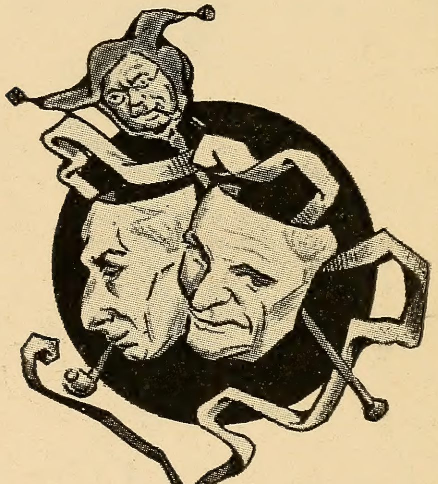
אביסל
רכילות

אפּיסל מגילות

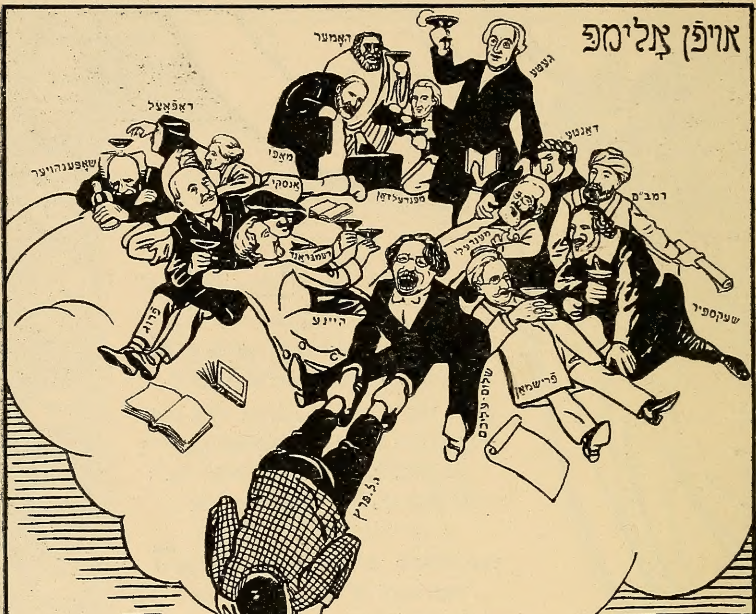
וועגן שרייבער
„קינצלער" און
שימי-טענצער

עקספּראָמט פֿון חגי

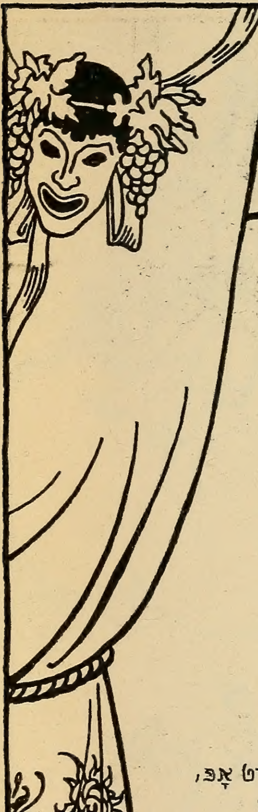
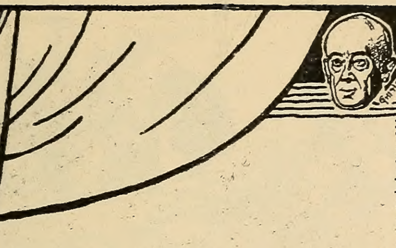

ווארשע · 1926 · פּורים

געדרוקט אַלס מאַנוסקריפּט אין 150 עקזעמפּלאַרן

י.ל. פּרץ (אַראָפּקוקנדיק פֿונם אָלימפּ): — וואָס איז עס פֿאַר אַ מין ליטעראַטור?!
שלום-עליכם (קײַכנדיק): — ניין! דאָס שאַפֿט מען „יידישע קולטור"!...

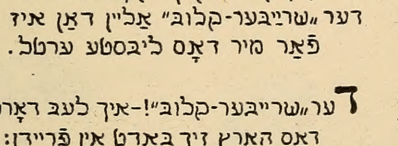

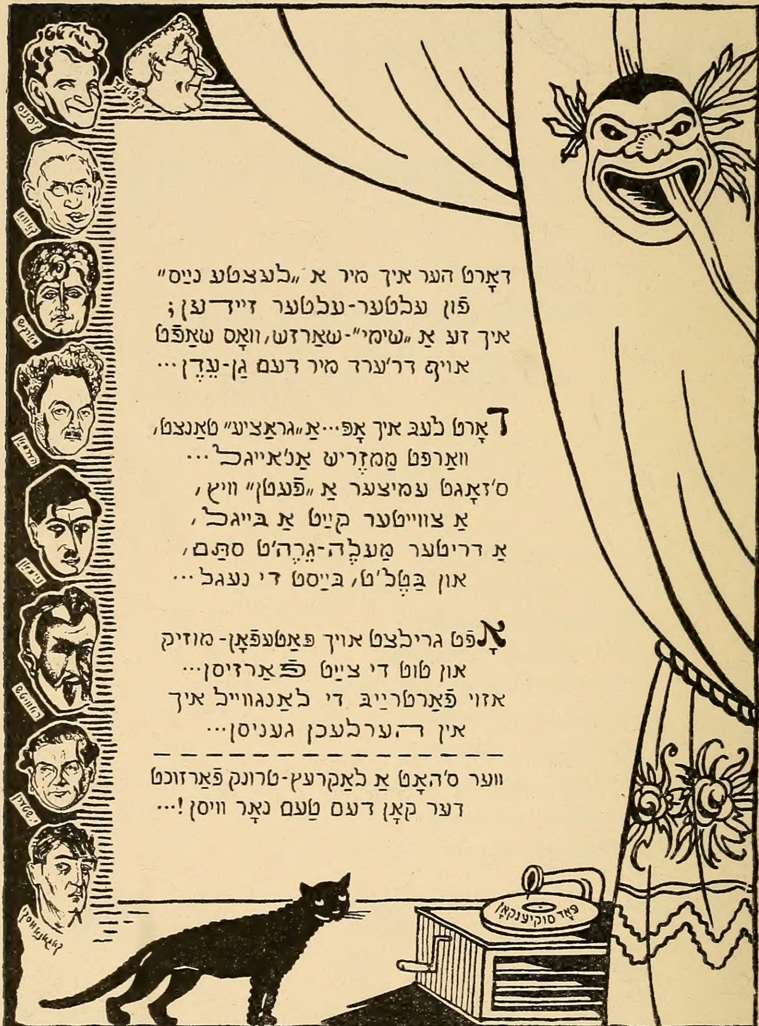

★ ★
★

אין צײַטן מָרֶה-שחורֶה׳קע,
אין טרויריקע מינוטן,
ווען אַלץ אַרום, פֿון קלײן ביז גרויס,
ווערט נמאָס מיר לחלוטין, —
דאַן גורט איך מײַנע לענדן אָן
און זאָג מײַן ווײַב: „אַ גוטן!"

דאָך אײַל איך נישט אין חבֿר׳ס הויז
צו כאַפּן דאָרט אַ קערטל,
מיך ווײַלט אויך קײן טעאַטער נישט,
קײן קינא, קײן קאָנצערטל:
דער „שרײַבער-קלוב" אַלײן דאַן איז
פֿאַר מיר דאָס ליבסטע ערטל.

דער „שרײַבער-קלוב"! - איך לעב דאָרט אָפּ,
דאָס האַרץ זיך באָדט אין פֿרײדן:

דאָרט הער איך מיר אַ „לעצטע נײַס"
פֿון עלטער-עלטער זיידען ;
איך זע אַ „שימי"-שאַרדש, וואָס שאַפֿט
אויף דר'ערד מיר דעם גַן-עֵדֶן ...

דאָרט לעב איך אָפּ ... אַ „גראַציע" טאַנצט,
וואַרפֿט מַמזֵריש אַנ'אייגל ...
ס'זאָגט עמיצער אַ „פֿעטן" וויץ,
אַ צווייטער קײַט אַ בייגל,
אַ דריטער מַעלֶה-גֵרֶה'ט סתּם,
און בַטֶל'ט, בײַסט די נעגל ...

אָפֿט גרילצט אויף פֿאַטעפֿאָן-מוזיק
און טוט די צײַט פֿאַרזיסן ...
אַזוי פֿאַרטרײַב די לאַנגווייל איך
אין די הערלעכן געניסן ...

- - - - - - - - - - - - - -

ווער ס'האָט אַ לאַקרעץ-טרונק פֿאַרזוכט
דער קאָן דעם טַעם נאָר וויסן !...

אויף „אַנ׳אַרבעס-אָוונט"
אין אַ היימישער געזעלשאַפֿט
ביי פֿר׳ פּ. ז.—ן
וואַרשע, 1925, 5 דעצעמבער

לְכָבוֹד אַנ׳אַרבעט-אָוונט

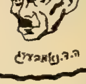
(עקספּראָמט)

אייערע חשוב׳ע הערן און גנעדיקע דאַמען!
איידער איך נעם זיך צו די אַטראַקס,
באַפֿעלט פֿריער אַרײַן איינעם אַ טעלערל גראַמען,—

נאָך „ביטער און רו״,
הערט זיך גוט צו:

„איך האָב פֿאַרלאָזן אַלע ליבסטע״—
כ׳מיין: די קינסטלער, ליטעראַטן,
גראַפֿאָמאַנען, פּסיכאָפּאַטן,
מיט די יאָלדן אָן קראַוואַטן,
מישטיינס-געזאָגטע „דעמאָקראַטן״,
פֿלאָקן-שיסער, „דעלעגאַטן״,
פּרנסים, שרייַער, דעפּוטאַטן
מיט זייערע קוואַטשן און דעבאַטן,
מיט די „טעזיס״-סוראָגאַטן
און בלוטאָרימע פּלאַגיאַטן,—

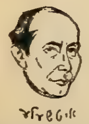

דאָרט אין „בטלנים-קלוב“, אויף טלאָמאַצקע,
געשלאָגן כּפּרות מיטן „סטעפּ“, דעם „יאַוואַ“ און די „קאָזאַצקע“
פֿון דער קאַרלינסקי'כע און פֿון נאָמבערג'ן, דער טענצער-„סטאַר“;
מוחל געווען אָן שום צער
די האַרציקע סביבה מיטן דזשענטעלמעניש „באָן-טאָן“...
געלאָזן די קאַצנמוזיק פֿון פּאַטעפּאָן
מיט די הייזעריקע פּליטן;
דעם קלאַסישן בופֿעט מיט די כּמו-בוטערשניטן,
מיט די נישט-דערזאַלצענע שפּייזן
פֿון פּאַראַכטאָגן,
וואָס לייגן זיך נישט אויפֿן מאָגן,
מיט די איבערגעזאַלצענע פּרייזן,
וואָס לייגן זיך נישט אויפֿן שׂכל;
געלאָזט די פֿריילן **דאָרע** מיטן יאַפּאַנישן שמייכל,
די גאַרדעראָב-העלדין **עדזשע** מיט איר יאַגד אויף פּאַלטענס און קאַפּעלושן;
די געסט-מיידלעך אַלע, וואָס לאָקערן אויף „חופּה-וקידושין“;
דאָס „לעדזע-שטיבל“ מיט די „מתּן-בּסתר“-קושן...
די הויכווירדיקע פּיפּי, דאָס ליטעראַרישע קעצל,
וואָס נאַשט חכמה מיט מילך פֿון איין ברודיק טעצל,
און דינט ווייבערלאָזע שרײַבער אַלס לאַסקעדיק „שעצל“...

געלאָזט דעם אימפּרעסאַריאָ **יאַנקעלע**, וואָס דער קלוב אָן אים
איז ווי א סוכּה אָן אַ פֿלאָקן, ווי אַנ'אַקטיאָר אָן גרים;

אביסל רכילות

דעם טעאַטער-העלד אַרנאָלד׳ן, דעם באַרימטן „דירעקטאָר״ ;
דעם „פֿליגן-כאַפּער״ ריבאייזן, דעם קלובס „זיטן-אינספּעקטאָר״...
דעם חבר קַלמן, דעם טעמפּעראַמענטפֿולן פֿראַנט ;
מאָרדכעלעס, דעם קאָכערלעפֿל און „הויף-ליפֿעראַנט״
פֿון מיידלעך, טענצערקעס, פּורים-שפּילער און אַלץ וואָס אַמוזאַנט...
דעם קליינעם שטערן, וועמעס גרויסער ברודער
עסט מיטאָגן אויף אַלאָמֶת און שרייבט אויך לידער...
דעם „גַזלן״ לערמאַן, דעם שימי-מַתמיד,
גרייט פֿאַר אַ טאַנץ לְהַרוג וּלְהַשמיד ;
דעם „וואוילעניונג״ קאַגאַנאָווסקי מיט די הויכע שטיבלעטן,
מיט אויגן תָמיד דורשטיקע, וואָס בעטן
א פּאַפּיראָסל, צי א נײַע „ליבעס-געטין״...

געלאָזט לייזעראָוויטש׳עס שמַד-שטיקלעך און „מָתוק-מְזֻפֶּת׳דיקע״ וויצן;
מעטראָפּאָליטאַנסקי׳ס שאַרפֿזיניקע געדאַנקען-בליצן ;
משה אַפּעלבוים׳ס זאַל-געמעלעכץ און „פּענזל-שפּריצן״:
די ווילדע קאַטשקעס און משוגע׳דיקע פּיפּערנאָטער-סקיצן ;
ניימאַנ׳ס צאַרטן ערד-באַריר אויף די פֿינגער-שפּיצן,
זיין פֿויגל-פּישטשערײַ פֿון מיסטיק, לאָקש און דיבוק,
פון באבע יאַכנעס שטערנטיכל, פֿון פֿאָלקסטימלעכן ליולקע-ציבעק...

געלאָזט דעם גרויסן שוואַלבע׳ס פֿעלקער-ליגע-קאָמענטאַרן ;
סאַול וואַגמאַנ׳ס „פּאַטעטישע״ פּאַריזער-פֿיסלעך-מעמואַרן...
בערנאַרד זינגער׳ס ריטערליכע אַעראָפּלאַן-געפֿאַרן ׳/

מיט די בלאָפֿן פֿון סיים-בופֿעט און סיים-קולוואַרן ;
דעם געלען **איינהאָרן** — אַ ייִד שטאַרק נערוועאיש ,
היצט זיך וועגן „בונד״ , יִמַ״ש , וועגן ייִדיש און העברעאיש ;
דעם סאָלידן ד״ר **גאָטליב** — „געזאָנען״ אייראָפּעאיש ,
דינט „צִיוֹנס-זאַכע״ אָן פּנִיוֹת , ריין „אידעאיש״ …
דעם שעף-רעדאַקטאָר **גאָלדבערג אַבְרֶהמ'ל** ,
אַ פֿיפֿיקער פּאַרשוין , דרייט ניש-קָשֶׁה'דיק דאָס קרעמל …
דעם צַדיק ר' **הלל צייטלין** מיט די בָנים , וועמעס זכות'ן
ס'איז מֵגין אויפֿן קלוב פֿאַר אַלע זינד און אַלע שטות'ן ;
דעם פּולקאָווניק ד״ר **מיזעס** , אַ ייִד אַ פִּקח , קיין עין-הָרע ,
וואָס איז כּורך צוזאַמען „קאַזאַרמע״ מיט „גמָרא״ …
איטשעלע'ס „פּאָליטישע שַבּת-קוגעלעך״ — קאַפּהענער אַ כַּפָּרה! ;
דעם „פּרעהיסטאָרישן״ **מֶלך ראַוויטש** , וואָס קאָן נישט ציילן קיין צוויי ,
קומט שטיל ווי א הינדעלע , טוט ס'גאַרטעלע אַ פֿאַרדריי ,
און לייגט — אַנ'איי …

געלאָזט דעם שמייכלענדן **פּערלע** , וואָס זוכט אַ שיקסע אַ נעטע
אַלס טעמע פֿאַר אַ נַייע נאָוועלע אַ פֿעטע ;
דעם מאַעסטראָ **מאַסטבוים**'ס אַרבעס-צום-וואַנט-קלעבעדיקע-רעפֿעראַטן
וועגן בעטהאָווען , ניטשע , שאָפּענהויער און אַנדערע יאַטן ;
דעם געניאַלן **קאַווא** מיט זיינע „פּיטשי-פּוי״-ציטאַטן ,
זיין לאַשצען און צערטלען דעם זוים פֿון אַ קליידל ,
וואָס קלעקט אויף א יאָר אים אַלס „געגנוס״ , בּמקום מיידל …

אביסל רכילות

גצלאָזט דעם „באָסיאַק" מאַרקיש מיט זיין „איר זעט א טשופּרינע?";
סעגאַלאָוויטש דעם „גרויזאַמען" מיט זיין „קריגערישער" מינע,
דעם האָפּערדיקסטן צווישן דעם קלובס גאַלאַגאַנסקע הענער,
וואָס פרווט פֿאַרטשעפּעט נאָר — און ס'פֿליען פעטש ווי שפּענער ···
דעם מפונק טונקעלער, די איידעלע בריאָה,
דערזעט אַ נאַש ווי ווײַט, טראָץ זיין שוואַכער ראִיָה,
וואָרום — זאָגט ער — מַה יִתְרוֹן לַגֶבֶר? וואָס איז א געלַקחֶנטער וויץ פֿאַר אַ מציאָה,
אויב נישט דאָס ביסעלע אַכילה ושתִיָה? —

גצלאָזט דעם גרעק קאַרלינוס, אַ איבערבלייבעכץ פֿון אַלטע צײַטן;
דעם שאַ-שטילן אַברהם זאַק — אַ מענטשל „צו גאָט און צו לײַטן";
דעם „פאָד-דיקטאַטאָר" פֿון „מאָמענט", דעם חָתן-בָחור פראָפּוס;
נַחמן מייזלען, דעם פּריש-געבאַקענעם ליטעראַטור-אֶפּיטרופּוס;
דעם „צוואַניאַק" י. זינגער מיט די „אַמעריקאַנער גליקן",
וואָס בײַט אויף פָּשוטן „קופּער" זיינע „פּערל"-אַנטיקן ···
קאַציזנעס צום סופֿיט פֿאַרגלאָצטע קאָזע-בליקן;
דעם „אַברֵך-מֶשִי" העפּטמאַן, וואָס וויל געפֿינען אַ תִּיקון
פֿאַר די נודנע, בלוטאָרימע „הַיוֹם"-רובריקן
אין גימַטרִיָאות און נוטרִיקין;
דעם „בַעל-הַטוּרים", וואָס פֿאַרשטעקט אין אַ ווינקל מיט זיין לירע
טראַכט ער און זוכט פֿאַרן „פֶּרֶק-שירָה",
שטיל און באַשיידן אַזוי,
אַ גראַם צו — פּלוי ···

געלאָזט דעם ד״ר גליקסמאַן מיט זיין „אער מיר גוטס גינט״-גראַציע,
(לויט פֿרויד׳ס צראָטיש-פּסיכאָאַנאַליטישער סעקסואַליזאַציע···) ;
ביליִנאָוויטש׳עס „מַגידות״ און זשורנאַליסטיק-אימיטאַציע ;
דעם הומאָריסט גאָלדשטיין, אויף וועמעס פָּנים מען קאָן לייגען
דעם צַער פֿון אַלע דורות, — אַז ס׳ווילט זיך וויינען, וויינען···
דעם מאָלער ליכטענשטיין, וואָס איז משַמֵש מיט צוויי כּתָרים :
אַ פֿעדער, וואָס שמירט בילדער, און אַ פּענזל, וואָס קאַלעטשעט מַאמָרים;
דעם „רעדאַקטאָר״ גראַפֿמאַן מיט די באַרימטע „צום פֿאָלק מאַניפֿעסטן״;
דעם ליטוואַק משה זילבורג מיט זיינע טַענות און פּראָטעסטן
צו די יִדישע רעדאַקציע-לײַט און פֿאַרלעגער, בַּאֲשֶר
זיי ווערן משוגע נִתעַשֵר !
דעם „לַמדן״ נירענבערג׳ן, קוטשער׳ן — דעם קלובס „אינטעליגענץ״ ;
ד׳ שאַך-בַטלָנים הימעלפֿאַרב, קרעמער, באָרנשטיין און די איבריקע ש···

געלאָזט ר׳ מנחם-מענדל׳ען, דעם מֶלך פֿון די „דגושים״,
וואָס קנעלט מיט חֶברה „קָמץ-אַלֶף״, מַמֶש חִדושים ;
די צַדֶקֶת מָרַת קלאַרע מיט די „ל״ב פֵּירושים״···
דעם באַנקיר הערשעלע, וואָס „טאַפּט נעבעך אַ וואַנט״ ;
דעם מעצענאַס קיפּניס מיט זיין וואַרעם האַרץ און ברייטע האַנט;
זִמרה זעליגפֿעלד מיטן פּעקל אָפּגעשלאָגענע הוֹשַענות :
די „אַבראַמ׳ס״, די „יאָשקעס״ און די „בריַינע׳ס״ ;
דעם מוזיקער שנֵיאור מיט זיין סימפֿאָנישן כראָפּן
אַלאַ טשייקאָווסקי און אַלאַ שאָפּן,

דר. לייפונער

ז. שניאור

דר. א. גליקסמאַן

אביסל רכילות

געלאָזן די דאָן-קישאָט'ס פֿונם געסל, די חכמים, די אויפֿגעקלערטע:
דעם חבר מיכאַלעוויטש, דעם „בונד'ס „גראָבע בערטע״;
דעם פּ״צ'אישן זרובבֿל, אין „רויט-בלויען״ טלית;
דעם כוואַט יאַנקעלע פּאַט — „דאָס מערכען פֿיר אַלעס״ ···
דעם מיניסטער ד״ר זילבערפֿאַרב, דער קהלישער צאַפּ,
פֿאָרט אַהין און אַהער — „דאָ אַ כאַפּ, דאָרט אַ לאַפּ״ ···
דעם „אינדיאַנער״ אייסוראָוויטש — אַ מענטשל אַ טשיקאַווע:
טוט אַ שפּאַציר זיך, למשל, דורך דער „דזיקע״, צי דורך „פּאַווע״
און ברײַעט מעשׂיות וועגן הדו, וועגן כּוש און אינזל יאַווע ···
דעם „הויף-לץ״ שעפֿנער — אַ ממזרניק אַ יונג,
האַקט אַריין אַ טוץ ציוניסטלעך מיט איין שלונג;
דעם חבֿר גילינסקי מיט זײַן זעלנעריש-בונדיסטישער עטיק,
אויסגעהאַלטן לויט אַלע כּללים פֿון „שעדשפּוטאָווסקיס אַריפֿמעטיק״ ···
דעם „שול-טוער״ מענדעלסאָן, וואָס איז תּמיד עוסק, כּסדר „טעטיק״,
וואָס שמײַעט, האַוועט, לויפֿט און ווערט נישט מיד,
אַ מין „שכנא דריי זיך — זאָל מען מיינען, ס'אַ יאַריד!״ ···

געלאָזן די „קאָנצעפּציע-לײַט״, די טויגעניכטסן און שלימזל'ס
פֿון די „סטודיעס״, „דראַמאַטישע ווינקעלעך״ און „אַזאַזעל'ס״
און געזעלשאַפֿטן פֿון „היעראָגליפֿן-קונסט-פֿאַרשפּרייטער״:
דעם ד״ר לייפֿונער, וואָס שטייט תּמיד אַ גרייטער
אַ טענצל צו כאַפּן, צי בלאָזן אין טורן-טראָמייטער;
דעם אומשטערבלעכן דוד הערמאַן, דעם כּל-יכול'דיקן בינע-לייטער
פֿון דראַמע, אָפּערע, קאַבאַרעט, און אַזוי ווײַטער, און אַזוי ווײַטער ···

בערלעווי׳ן, וויינטרויב׳ן מיט זייערע קוּביסטיש—קוּבּעבּצ-דעקאָראַציעס,
אַ געמיש פֿון בּוּשמענער-סטיל און קאָזע-קאָמבּינאַציעס ···
דאָס בֶּן-יָחִיד׳ל גאָדיק מיט די פְּלָאַי-פְּלָאִימ׳דיקע פֿראַנציסקאַנער-גאַס„קרעאַציעס״···
דעם „עקספּערט״ אַפּענשלאַק, דער מבינות-זאָגער און יַדען
אין הִלְכות „סצענע״-וּראֶינה, פֿיס-קאָנקורסן און קינסטלער-מאַסקאַראַדן···
דעם שאַלאַטן-שַמֶש פֿלאַקסער, אַ שאַכער-מאַכער אַ געניטער,
וואָס וואו צוויי, איז ער דאָרטן אַ דריטער···

געלאָזן ד״ר שיפּער׳ס קילאָמעטער-לאַנגע דרָשות,
געפֿילט מיט אֲחַשוֵרוֹש-שפּיל און היסטאָרישע חֲלָשות;
דעם ד״ר ווייכערט, דעם „לְשֵם-שָמַיִמ׳דיקן״ - אַרטיסטן-באַשיצער;
לעאָן פֿינקעלשטיין, דעם יונגן, דאָך נישקָשֶה׳דיקן וואַסער-שפּריצער···
דעם „רוּסקי טשעלאָוויעק״ זאַקס, דעם אויוונס-אונטערשטיצער;
מַארק טורקאָוו מיטן מאָנאָקל — אַנ׳עכטער „שוויצער״!
דעם „עס-טעטיקער״ אַראָנסאָן, דער אָראַטאָר און בַּעל-לָשון;
דעם קינצלער טיקאָטשינסקי מיט זיין „באָרגט מיר 10 גראָשן״;
דעם לאַנגאָץ שפּיגל, דעם „עוֹג מֶלך הַבָּשן״,
מיט דער טעקע שֵמות און „אַשֶר-יָצַר״-בילעטן,
אויסשניטן פֿון מֶלך סאָביעסקי׳ן און שטיקלעך אַלטע גאַזעטן···
די „אַרבּייטסלאָזע״ דאַקאָווסקי, וואָלמאַן, ראָזען,
וואָס, כ׳לעבן, ווען מען וואָלט זיי נאָר דערלאָזן
כאָטש אַלס שעף-רעדאַקטאָרן אין „היינט״ צי אין „מאָמענט״,
וואָלטן זיי ווייזן ערשט, וואָס הייסט גאונות און טאַלענט!···

אביסל רכילות

געלאָזן די נאָבעלע געוויסנהאַפֿטע בלאָפֿער-באַנדע :
פֿינקיגדן, דעם הויפּט פֿון דער „טשייניק-האַקער"-קאָמאַנדע,
די **ביבער'ס**, די **פּערעלמאַנ'ס** און אַלע „רירעוודיקע" פּרעסע-ריטער,
וואָס „פֿאַרזייען זאָל מען זיי געדיכט, און וואַקסן מעגן זיי שיטער"...

בקיצור, אַלע שלעק און ספּאָדיק-דרייער פֿאַרלאָזן במחילה,
די מאַכערס און די מלמדים אַפֿילו
פֿון „קולטור-ליגע", פֿון צ.י.ש.אָ. און פֿון „תּרבות",
און אַהער אַהער געקומען — עסן אַרבעס!

און דערפֿון טאַקי איז אַ מוסר געדרונגען
פֿאַר אַלע מוידן און פֿאַר אַלע יונגען, —
אַ כּפּרה „קונץ", אַ כּפּרה ליטעראַטן,
אַ כּפּרה „טריאַטער", אַ כּפּרה רעפּעראַטן!
און פֿאַרשריבן זאָל עס ווערן אויפֿן קוימען :
אַז העכער פֿון שפּינאָזע'ן, העכער פֿון בוימ'ן,
העכער פֿון אַרנאָלד'ן, פֿון אַנרי באַרביס —
איז אַביסל געפֿעפֿערטע און געזאַלצענע אַרבעס!

טעקסט-שריפֿט, אויפֿן אָלימפּ (נאָך ערק),
הילע, וויניעטן–געצייכנט פֿון מחַבר

★

די פּאָרטרעטן — לויט די סקיצן פֿון
אַפּעלבוים, בערלצווי, גאָלדבערג,
פֿייגענבוים און פֿרידמאַן

צינק-קלישן: צינקאָגראַפֿיע „גראַפֿיקאָן"
וואַרשע, מאַרשאַלקאָווסקע 131, טעל. 286-50

★

דרוק: י. הענדלער, דלוגע 26

★

בראָשירונג: ש.ל. רובינשטיין, דלוגע 43

DRUK. I. HENDLERA, WARSZAWA, DŁUGA 26

ISBN: ISBN:0-657-14861-X
Barcode/EAN: 9780657148614